ÇINARALTI

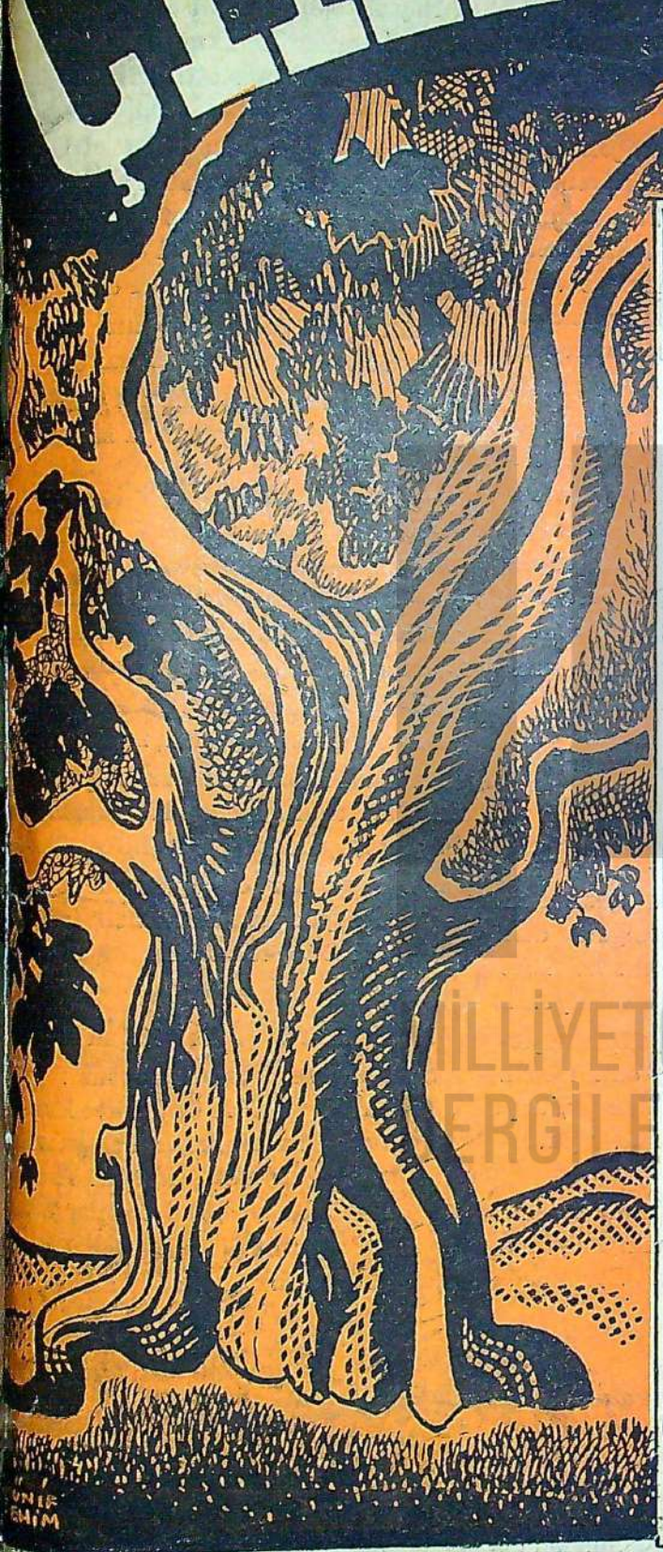

BU SAYIDA :

Siyasî Fantezi
BİR SES
Yazan: O. S. O.

MEŞHUR SERHAT BEYLERİ
Adnan Giz

KAPUKULU OCAKLARI
Hüseyin Namık Orkun

DİL MESELESİ
Yazan:
İzmet Kür

FIRTINALAR İÇİNDE
(Hikâye)
Zafer Arıkbağ

BİLGİNİN ŞİMDİKİ DURUMU
Dr. Mustafa Hakkı Akansel

İNÖNÜ
Süreyya Endik

OKADAR GÜZEL Kİ
Dündar Akünal

HER TARAFTAN
Nazif Ben

TURNAM . . .
Bandırmalı Özâşık

(Çocuk Adam) tefrikası — Görüşler — Konuşmalar

HAFTALIK
FİKİR VE SANAT
MECMUASI

Sayı : 118
Kuruş : 15

457

ÇINARALTI NEŞRİYATI

Yeryüzünde Türkler

Yazan : HÜSEYİN NAMIK ORKUN

Türk milletinin yeryüzünde nerelerde, ne kadar olduğunu; bunların adlarını, boylarını, hayatlarını, dillerini, edebiyatlarını, âdetlerini en yeni tetkiklere, en kat'î vesikalara dayanarak, bildiren bu çok mühim, çok değerli eser

Pek yakında çıkıyor!

Kulaktan Kulağa

ORHAN SEYFİ ORHON

Orhan Seyfi Orhonun günün vakalarına dair yazdığı fıkraları, istihzaları, hicivleri, tenkidleri bir araya toplıyan bu kitabı okuyunuz!

Fiatı 50 kuruş

Yaylâ Türküsü

Halide Nusret ZORLUTUNA

En ince, en san'atkâr kadın şairimiz Halide Nusret Zorlutuna'nın en seçme şiirlerini bir araya topladığı bu eşsiz şiir mecmuasını bütün edebiyat severlere tavsiye ederiz.

Fiatı 50 kuruş.

Satış yeri: İstanbul, ÇINARALTI İdarehanesi.

Millî Piyango

200,000 Lira

Yılbaşı biletlerinden almayı unutmayın! Size yeni yılınızı mesut, müreffeh geçirtmek için bundan güzel bir talih tecrübesi olamaz!

T. İŞ BANKASI

Küçük Cari Hesaplar

1944 İKRAMİYE PLÂNI

KEŞİDELER : 28 İk. kânun, 2 Mayıs, 25 Ağustos, 1 İk. teşrin tarihlerinde yapılır.

1944 İKRAMİYELERİ :

1 adet ARSA (Ankarada Kavaklıderede 1024 M² - İmar oda No. 254 Parsel No. 3)

1	»	2000	Liralık	= 2000. —	Lira
3	»	1000	»	= 3000. —	»
4	»	500	»	= 2000. —	»
10	»	200	»	= 2000. —	»
10	»	100	»	= 1000. —	»
100	»	50	»	= 5000. —	»
150	»	25	»	= 3750. —	»
300	»	10	»	= 3000. —	»

Türkiye İş Bankasına para yatırmakla yalnız para biriktirmiş ve faiz almış olmaz, aynı zamanda talihinizi de denemiş olursunuz.

İlân ve beyan ederim ki : CİLD GIDASI OLAN BU BİOCEL CİDDEN ŞAYANI HAYRETTİR

Cildin yemek iktidarında olduğunu ispat ediyor.

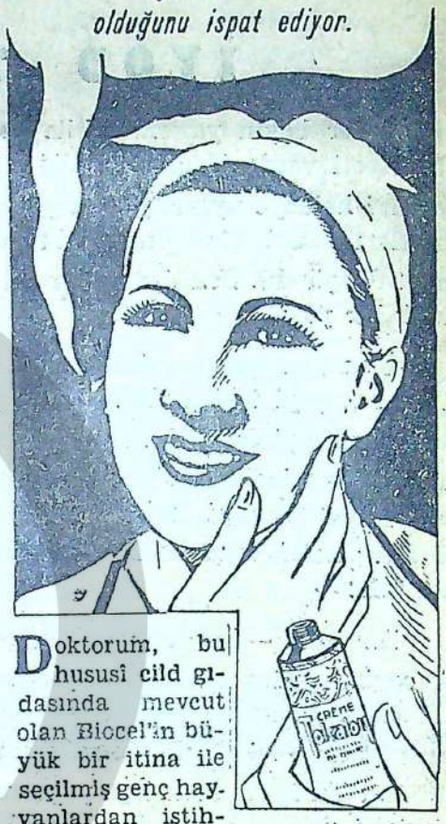

Doktorum, bu hususi cild gıdasında mevcut olan Biocel'in büyük bir itina ile seçilmiş genç hayvanlardan istihsal edildiğini söyledi. Biocel cildin derinliklerine nüfuz ve genç, taze ve açık olmak için kendisine lâzım olan gıdayı temin eder. Meşhur bir Viyana üniversitesi profesörü tarafından keşfedilen bu BİOCEL (penbe renkteki) Tokalon Kremi terkibinde tam cild ensacini beslemek için icap eden miktarda mevcuttur. Akşamları yatmazdan evvel bu kremi ve sabahları da (beyaz renkteki) Tokalon Kremini kullanınız. Üç gün zarfında teninizin gayri saf maddelerinden, yüzünüzün zayıflamış ve gevşemiş adalelerinden kurtulmağa başladığını göreceksiniz. Viyana Üniversitesi hastanelerinin birinde Prof. Dr. Stejskal tarafından 55 ile 72 yaşlarındaki kadınlar üzerinde yapılan, tecrübeler neticesinde yüz buruşukluklarının altı hafta zarfında kaybolduğu sabit olmuştur

Sahibi: Orhan Seyfi ORHON

Basıldığı yer:

Cumhuriyet matbaası — İstanbul

Konuşmalar

«Aydın» refikimizde bay Gürcü'ye:

— Hakkımdaki iltifatlarınızı çok dostça, çok samimi, fakat değerimden pek fazla buluyorum. Beni bu kadar samimiyetle mukabele ettiğiniz için size candan teşekkürler ederim. Bundan daha çok mütenassis olduğum bir nokta da düşüncelerimizdeki simsiki birliktir. Eğer şansım bahis mevzuu olmasaydı, bu güzel yazınızı (Çınaraltı) okurları için almak isterdim. Sizinle ve sizin gibi arkadaşlarımla beraber düşündüğümüzü görmek beni mutlu yapıyor. Tecavüzlere değer vermiyorum. Çünkü onlar, içyüzlerini meydana vurdukça, biz doğru yolumuzda yürüdüğümüzü anlıyoruz.

★

Bay Sezai

— Çınaraltına bir iki defa şiir gönderdiğinizi, fakat cevabını alamadığınız için mütees sir olduğunuzu yazıyorsunuz. Bundan müteessir olmayın. Biz her mektuba cevap vermek isteriz. Fakat her mektuba cevap vermek imkânsızdır. Bunun için ne vaktimiz, ne de yerimiz var. Mektupları sıraya koyuyoruz. Bazan bu mektuplar o kadar çoğalıyor ki sırayla da cevap veremiyoruz. İçinden bir kısmını seçiyoruz, onlara cevap veriyoruz. Mektuplarına cevap alamıyan okurlarımız, eğer bekledikleri cevap şiirleri içinse, anlasınlar ki, bize gönderdikleri manzumeler daha olgunlaşmamıştır. Başkalarını yazıp göndersinler. Yok, başka bir mesele hakkındaysa, demek ki o mesleye dair vereceğimiz bir cevap yoktur.

Sizin gönderdiğiniz şiire gelince : henüz bu tarzda şiirler yazacak çağda değilsiniz. Her yaşın kendisine mahsus duyguları vardır. Vaktinden evvel başlıyan hisler insana zarar verir. Büyümesine, gelişmesine mâni olur. Sinirlerini bozar. Onun için bunları içinizden atmaya çalışmalısınız. Şimdi, belki bu sözler size hoş görünmez ama, sonra bize hak vereceksiniz.

Bay İbrahim ALP

— Çok güzel, çok haklı, çok samimî yazılmış mektubunuzu neşretmeyi nekadar istediğimizi bilemezsiniz. Fakat mahiyeti herkesçe malûm olan böyle bir şahsiyete ehemmiyet vererek okurlarımızın faydalanmasına ayırdığımız sütunlarda o gibilerden bahsetmeği lüzumsuz buluyoruz. Bundan ne çıkacak? Onları değiştirebilir miyiz? Utandırabilir miyiz? Bırakalım, kendi kendilerini lâyık olduğu çamurlaaa basıtsınlar. Hakkımızdaki samimî sevginize candan teşekkürler ederiz. Bu tarizlerin, bu iftiraların bizim için çok sevinilecek bir taarfı var: Sizin gibi dostlarımız olduğunu meydana çıkarıyor. 114 üncü sayı eğer gelmediyse bize lûtfen yazın, gönderelim.

★

Bay Yusuf Ziya Uğur:

— Mahut mecmuadaki anketlerin Üniversitede nasıl yapıldığına dair izahatınıza teşekkürler ederiz. Bize verdiğiniz tafsilât bu işin mahiyetini apaçık meydana koyduğu için neşredilmeğe değer. Fakat biz onları buna da lâyık görmüyoruz. Varsınlar, düştükleri çukurun dibine kadar yuvarlansınlar!

Bu türlü çirkinlikler temiz vicdanlı, dürüst, idealist gençlerin meydana çıkmasına vesile oluyor. Sevinmeliyiz.

★

Bay Nezih Balkan

— (Koşmak istiyorum) isimli şiirinizin fikir tarafı çok güzel. İçinde:

Yol verin, hey dağlar, yol verin bana!

Gibi duygu ve ifade bakımından da pek güzel mısralar var. Fakat bir manzumeyi bir şekil mükemmelliği içinde baştan aşağı bu kuvvette mısralarla yazmak lâzım. Ancak o zaman güzel bir şiir yazılmış olur. Manzume bir bütündür, onun ne yalnız fikir tarafını, ne de içinden bazı mısraları güzel bulmak kifayet etmez. Hakkımızdaki samimî sevgi ve teveccühlerinize teşekkürler ederiz.

★

Bay Adnan Yücebaş

— Çınaraltı hakkındaki sevginiz bizi çok mütehassis etti. Bize karşı gösterdiğiniz alâkaya candan teşekkürler ederiz. Şiirlerinizi okudu. Hepsinde coşkun bir vatan ve millet sevgisi var. Bunlar güzel. Fakat nazma ait kaideleri de ihmal etmemelisiniz. Vezin, şekil ve kafiyeye de dikkat etmek lâzım. Sizin yazdığınız tarzda şiirlerde bunların da kusursuz olması istenir. Şiirlerinizin üzerinde çalışmalı, kolay ve çabuk yazmaya heves etmemelisiniz.

★

Bay İ. Yalçın Evrim

— (Gençliğe) isimli mensurenizde düşünce ve his bakımından sizinle mamile beraberiz. Heyecanlı, güzel bir üslûpla yazmışsınız. Fakat biz evvelden beri (Çınaraltı) nda mensur veya hitabe tarzında yazı neşretmeği bir usul yapmıştık. Müsaadenizle, bozmıyalım. Sizinle hisçe, fikirce, görüşçe bir olduğumuzu söylemekten duyduğumuz sevinci tekrar etmekle iktifa ediyoruz.

★

Bay Mahmut Şevket Doğan

Suallerinize cevap veriyorum:

1 — Yaşıyan dilde öz Türkçe karşılığı bulunan bir kelime varken yabancı kelime kullanmak yanlıştır. Arapça, Farsça kelimeler kullananlar eski bir alışkanlığa bağlı kalıyorlar. Frasızca kullananlar da züppelik yapıyorlar.

2 — Vezinsiz, kafiyesiz şiirler yazanların kendilerine göre bir takım iddiaları var. Fakat bütün bu iddialar bize bu şiirleri ezberliyecek kadar beğendiremiyor. Sanatta şekil güzelliği bir tarafa atılamaz.

3 — İstanbul gazetelerinin kusurları yalnız buysa, ne mutlu!

4 — Şiirlerinizin pek güzel tarafları var. Fakat bunların üzerinde daha çalışmalısınız. (Vezin) zorluğundan kelimelerin söylenişini değiştirmek caiz değildir.

ÇINARALTI

Dilde, fikirde, işde birlik

Sayı: 118 — 25 Kânun 1943 Cumartesi

İdare Evi : İstanbul, Ankara caddesi, Çınaraltı Yayınevi, No. 47

TÜRKÇÜ FİKİR ve SANAT MECMUASI

Telefon : 22129 — Fiatı: 15 Krs. — Cilt : 5

Güzideler Sınıfı

Yazan : Orhan Seyfi ORHON

Her memlekette, asıl vatan bünyesinin üzerine dayandığı bir kaide, bir taban vardır. Bunu elit tabakası teşkil eder. Memleket bu kaidenin üstünde tam müvazenesini bulmuş, sapsağlam durur. Mukavemet cevheri ondadır, kudret kaynağı odur. Halk, dağınık, perişan olabilir. Fakat o yekparedir. Halk, iradesiz, müstereddit olabilir. Fakat o azimlidir. Halk kaygısız olabilir. Fakat o hassastır. Halk, çocuk olabilir. Fakat o ergindir. Halk cahil olabilir. Fakat o münevverdir. Halk, gayesiz olabilir. Fakat o, idealisttir. Fikir, bilgi, sanat, vatanseverlik. İdeal.. Herşey bu güzideler tabakasından büyük gövdeye geçer. Asıl kütleyi o besler, o yaşatır. Yurdun dört tarafına onun kökleri dağılmıştır. Millî mefahirin çiçekleri onun usaresinden açar. Her güzel şeyin örneğini onda bulursunuz? Hürriyet sevgisi mi? Hakikat aşkı mı? Vatanperverlik mi? Fedakârlık mı? Onların arasında bu uğurda canlarını verenler, zindanlara girenler, ihtilâl bayrağı taşıyanlar, servetlerini dağıtanlar, hayatını halka vakfedenler mi, ne istersiniz?

Fakat bir de bizim şu sözde güzideler sınıfımızı düşünün; şu karmakarışık, şu köksüz, şu kozmopolit, şu hodkâm sınıfı! Bütün menfi tesirler onlardan geliyor. Onları halka doğru götürmek için kollarından tutup zorla sürüklemek lâzım. Hangi vatan borcunu gönül isteğiyle yaptırabilirsiniz? Örnek insanlar olacaklarına halkın saffetini, samimiyetini, birliğini bozmasınlar diye titriyoruz. Tehlikeli zamanlarda hep onları düşünüyoruz:

— Aman şahsiyata girmesinler! Aman, ihtiraslarına kapılmasınlar! Aman, sağa kaçmasınlar! Aman, sola sapmasınlar!

Türkiyenin asıl yoksulluğu bu toprağa bağlı hakikî bir güzideler sınıfından mahrumiyetidir!

Orhan Seyfi ORHON

ABONE ŞARTLARI
Yıllığı 760, altı aylığı 380, üç aylığı 200 kuruş.
Ecnebi memleketler için :
Yıllığı 1000 altı aylığı 500 kuruş

Sahip ve Neşriyat Müdürü :
Orhan Seyfi ORHON

İHTAR :
İdarehanemize gönderilen eserler neşredilsin edilmesin sahiplerine iade edilmez. Bize neşredilmek üzere gönderilen eserlerden bir telif hakkı istenemez.

Çeviren: Dr. Mustafa Hakkı AKANSEL

Bilginin Şimdiki Durumu

Yazan: PAUL VALERY

Bu derin, geniş kavrayışlı, beynimizin ufuklarını çok genişleten bir yazıdır. Şimdiki bilginin almış olduğu mahiyeti, ulaştığı konak yerini ve nereye doğru gittiğini zamanımızın en büyük mütefekkirlerinden biri olan Paul Valery'den dinliyeceksiniz. Bu nadir raslanan bir fikir ziyafetidir

III

Şimdiki duruma göre, (Bilgi) kelimesinden ne anlamalıyız? Bu kelime, mecburî olarak, bir nevi (kredi-itibar) fikrine bağlıdır. Yukarıda bahsettiğim bütün değişiklikler, yeni olayların umulmadık şekilde çıkması, muhakeme usullerinin çeşitli ve hattâ birbirine aykırı olması, bütün bu keyfiyetler, inşa etmekle iftihar ettiğimiz bir plânlı zihnî binanın temellerini sarsmışlardır: Tabiat belirtilerinin (fenomenlerin) umumî heyeti, bir (kâinat) şeklinde tekâsüf etmiye razı olmuyorlar gibi görünüyor.

Fakat, bu iptidaî ve muhteşem fikre bağlı olan itibarın azalmasına karşılık, biz iş görme kudretimizin artığını görüyoruz. İlmî bilgi ikiye ayrıldı: Biri (kâğıt para) kıymeti, ki, bu, gittikçe düşüyor. Ikincisi (altın kıymeti) ki, bu, hakikî kıymettir, gittikçe çoğalıyor. Ona, hile katılmasına imkân yoktur. Onu yaratmış olan Zekâ, onu artık kıymetten düşüremez. Bilgi (ilim), şimdi şu vaziyete düştü (eğer, buna, düşmek denilirse): Bazı hareketleri emreden, ve, şu yolda hareket edilirse, mutlaka şu neticelerin alınacağını, evvelden ve katî surette haber veren (formüller-düsturlar) şekline girdi. Uygun bir tahsile ve lâzım olan âletlere malik olan her tabiî insan, bu hareketleri yapabilir.

Bir muadeleyi halletmiye mahsus reçete (yani formül, düstur); karbonun şu mürekkebini hazırlamıya mahsus düstur; muayyen saatte, göklerde husule gelen şu hâdiseyi görmiye mahsus formül; bir saat müddetle, her türlü duyguyu uyuşturmıya, hissi iptal etmiye mahsus formül; ilh.. Bütün bunlar, bir defa kazanıldı mı, artık, insanlığın ebedî malı olarak kalırlar. Ve, o devirde kullanılan teknik dil, itibarda olan nazariye ne olursa olsun, bu kıymet yaşar ve çoğalır. Formül kıymeti: Altın kıymet. Hakiki ilim, ancak iş görme ilmidir.

O kadar seninle kalbim dolu ki
aklımın erdiği her şeyde varsın.
Dünyanın bildiği hakikat şu ki:
gerçekten büyüksün, cihan kadarsın.

İlk insan kendini ararken (Kin) de
gün gelip yıkanmış başka bir (Din) de
ben buldum, ne varsa, senin sesinde
isterse gök çöksün, Güneş kararsın...

Aldınca yürüyen insan yığını
beraber anlıyor büyük kaygını.
Irkının bir renkle dolaştığını
gözüyle görecek tek bahtiyarsın.

İsterse gök çöksün, Güneş kararsın
aklımın erdiği her şeyde varsın,
gerçekten büyüksün, Cihan kadarsın
bilmem ki Tarihe nasıl sığarsın?..

Süreyya ENDİK

Hakikî bilgi, daima muvaffak olan formüllerin (düsturların) umum heyetidir: Şu tarzda yaparsan, her zaman, mutlaka şu neticeyi alırsın!

Fakat, (kalan)ı, bu, çürümiye mahkûm olan (kalan), bazılarına göre, araştırmada en kıymetli olan şeydir, ve, zekânın ihtiraslarını kamçılamıya en lâyık olan şeydir. Bilgi, iş görme düsturları şeklinde nihayetlenir, ve nihayetlenmelidir. **Fakat, bilginin yaratılması bir sanat eseridir.**

İlmin, bilmek ve bilmek istemek gayretinin neticeleri olarak, kudret ve kıymet isteği meydana çıkar. Bunun da neticesi, gayri şahsî, yanılmaz, ve dolayısile, gayri insanî, bir iş görme düsturudur. Fakat, ilmi, bu sonuçlara ulaştırmak için, aksine olarak, gayet insanî duygular lâzımdır: hayaller, ölçülmez emeller, zekânın genişliyeceğine iman lâzımdır ki, insanlar, bilgi yolunda araştırmalarda bulunabilsinler. Bu araştırmalar, bir çok elyordamlarile beraber gider. Bir çok faraziyeler, nazariyeler kurulur. Kanaat getirilmiş olan keyfiyeti ispat için bir çok güçlükler çekilir. Bütün bunlar, insanların merakını kamçılar Bilginin gayesi (düşünceden tasarruf) dur, ve böyle olmalıdır. Fakat, bereket versin ki bu gayeye erişmek için, düşünce, bol bol israf ediliyor.

(Yeni olaylar) ın bolluğu ve çeşitliliği, fizik tabiat için inşa edilmesi tahayyül olunan, ve güzel ve sade kanunların temeli üzerinde duracağı tahmin edilen biricik tapınağın (mâbedin) inşasına engel oluyorlarsa da, diğer yandan, bu sürprizlerin doğurduğu endişe ve merak, âlimi her gün tâciz ediyor, ve, bilgiyi, miktarı gittikçe artan tafsilât teknikleri arasında eriyip gitmekten koruyor.

Bu küçük tetkikin başında demiştim ki: En mühim olan tarihî olay — eğer, ehemmiyeti benim gibi an-

460

lıyorsanız — 1789 ile 1815 arasında, (Pil) in icadıdır. Fakat, bu olay, başka bir olayın başlangıcından başka bir şey değildir. Bu öteki olay ise, şimdiye kadar görülmüş olayların, belki de, en mühimmidir: bu, hepsinden mühim olan olay şudur: İlmî kudretin bütün (canlılar âlemi) ni fethidir. Bilginin hakikî istilâsı budur. Bu bilgi: (Biyoloji bilgisi), insan denilen yaratığın yaşadığı (muhit) i değiştirmek istiyor; hattâ, daha ileri giderek, insanı değiştirmek istiyor. Biyolojinin, bu işi ne dereceye kadar yapabileceği, ve bunun ne gibi ümitler, nasıl tehlikeler doğurabileceği, ve ne gibi yeni yeni ufuklar açacağı şimdiden kestirilemez. Şimdiye kadar, hiç bir müstebit hükümdar, fertlerin hayatî mekanizmalarının bu kadar derinliklerine nüfuz etmiye kalkışmamıştı. Halbuki, bu yeni ilim, Biyoloji, her şeye karışıyor; bizi, ölçmenin sahihliğine ve katiliğine, ve istatistiğin amansızlığına arzediyor. Kudretleri pek büyük olan âmilleri, hassalarımızın üzerine tesir ettiriyor; bizim dilimizin yerine, kendi dilini koymak istiyor. Yani, düşüncemize, (objektif-müspet) olarak tâyin ve tesbit edilmiş fikirleri sokmak istiyor.

İstikbali peşinen keşfetmek istiyen bu çeşit faraziyeleri geliştirmek çok kolaydır. Onun için, bu yolda ısrar etmiyorum. Bu, bir kaç kelime ile hülâsa edilebilir: **Bilgi (ilim), ancak (iş görme) dir. Teşebbüstür.** İşte, bu yazıda, bu fikri göze çarptırmak istedim. İş görme, teşebbüs kudretinin gittikçe çoğalmasından ibaret olan bu bilgi, hayatımıza, onu, iptidaî yaşama ve idame şartlarından uzaklaştıran bir istikamet veriyor. Hayat, (müvazenenin böyle bir değişmesine) tahammül edebilecek mi?

Hülâsa, (hayat), gayesi muayyen olan bir tecrübenin konusu oluyor. Bu konunun hedefi ise, her an, kendinden başka bir şey değildir. Bizim garip cinsimiz nedir? Kendini ne sanıyor? Ve, ne olabilir? gibi fikirlerin kararsızlığı içinde çırpınıyor. Fakat, bu meseleler, insan cinsinin mukadderatının zıddıyetleri tarafından kendine cebren kabul ettirilmişlerdir.

Denilebilir ki: İnsan, durmadan, kendi tarifini arıyor. O, nihayet, müspet bilgide, kendine yeni bir yol buldu. Fakat, bu yeni yol, onu, kendisinin mahiyeti sandığı halden, dönülmesi, ve sağa sola sapılması mümkün olmıyan bir şekilde, uzaklaştırıyor, ve, onu, sonu belli olmıyan bir hede doğru sürüklüyor.

İnsan, bir maceradır.

(Bitti)

Dr. Mustafa Hakkı AKANSEL

Görüşler

Haraç, mezat Eşya Satışı

Bir gazetede, her zaman olduğu gibi, İstanbulda bir apartman dairesindeki kıymetli eşyaların satılacağına dair bir ilân gözüme ilişti. Bu aralık zenginlerimiz bu türlü fırsatları kaçırmıyorlar, ucuz pahalı satın alıyorlar. Evlerimizi değerli eşyalarla süslemek bir zevktir. Müreffeh bir ailenin evi, bir milletin sanat ve medeniyetinin küçük mikyasta bir müzesi sayılır. Fıkaralığımız yüzünden nelerimizi elden kaçırdık. Bursa ipeklileri, nadide kumaşlar, dokumalar, halılar, büyük hattatlarımızın levhaları, çeşmi bülbül sürahiler, neler, neler... Fakat köşede bucakta kimbilir daha da neler vardır! Bu kıymetli eşya ilânını bu düşünceyle okumıya başladım. Satın alamazsam bile, hayalen bu sanat eserlerimizi düşünür, zevk alırım dedim. İşte size İstanbudaki bir evin satılığa çıkarılan kıymetli eşyalarını aynen yazıyorum :

«Fransız Soubier marka 16 ncı Lui yemek salonu, yaldızlı, ipek kaplı hasır örmd 16 ncı Lui salon takımı, Abusson koltuklar, 15 inci Lui bahü, 16 ncı Lui antika dolap; Fransız bronz avizeler, Acem halıları, sevr ve saks porselenler vesaire.»

Sakın, bu ilânı okuyunca, Parisin sukutundan sonra orasını yağma etmiş birisinin eşyası satılıyor sanmayın! Bunlara stil eşya denir, müreffeh ve münevver Türklerin salonlarını bunlar doldurur. Bizimkileri de Avrupadaki zevk sahibi zenginlerin Şark odalarında bulursunuz.

İstanbulun kozmopolit bir şehir olduğu nasıl belli?

Propaganda ve Reklâm

İngiliz Başvekili Mr. Çörçil'in rahatsızlığını üzüntü ile işitmiştik. Ele avuca sığmıyan, tayyareden tayyareye atlıyan, kâh yerde, kâh atmosferde dolaşan, bir arşın boyu sigara içen, haftada bir iklim değiştiren bu yaşlı diplomatın iyileştiğini sevinçle öğrendik. Mister Çörçil'i ikinci defa yakalandığı zatürreden kurtaran, Amerikada yeni keşfedilen Penicilin hapları imiş.

Gazeteler, bu hapların emsalsiz tesirinden bahsetmiye başladı. Bunu okuyan bir dostum, bana:

— Mister Çörçil nerede şimdi?

dedi.

— Belli değil!

— Neşredilen raporları gördün mü?

— Görmedim, ama, gazeteler yazıyor.

— Ben Mister Çörçil'in hakikaten hastalandığından şüphe ediyorum.

— Peki, ne olabilir?

— Eğer bir harb propagandası değilse, bu, Amerikanvarî bir hap reklâmı da olabilir.

Gülmiye başladım:

Hakikaten harbde propaganda ve ticaret âleminde reklâm bunu zannettirecek dereceye kadar geldi!

461

Yazan: Adnan GİZ

Meşhur Serhat Beyleri

Rumelinin ilk serhat ve akıncı beyleri — Evrenoszadeler — Köse Mihal Oğulları — Akıncıların zafer devresi

● ● ●

gün muhterem okuyucularımla beraeşhur serhat beylerinin hâtırası etradolanarak yalnız isimleri malûm olan kiki kahramanların hayatları hakkında daha fazla malûmat bulmıya çalışaca-

takibinden dönen bir iş sahibi kırtasiyeci memurlardan şikâyetle söze sa ben de Osmanlı vakanüvislerinden şikâyet etmekle makaleme giriyorum. n bir sahtekâr bu Osmanlı vakanünicin padişahtan o kadar bol para alır? katleri öldüren bir çok sebeplerle ve bu ferdî veya kütleye ait başarıların büsan ve şerefini padişaha maletmek ga-

göre herkes padişah için padişah için kılıçlar oynar, padişah aleler alınır ve padişah için sehadet icilir. Ve bu muazzam fedakârlıkları asite irca eden, terkibi kadar mânası hakikate uymaz bir klişe vardır: «Uğuru eyunda!».

İkinci Abdülhamit devrinin «sayei -i hazreti padişahisi» gibi.. Osmanlı tarihinde yer almış şöhretlerin tercümeleri bile Topkapı sarayını dünn merkezi sayan bir zihniyetle yazılmış- Yani evvelâ padişaha, sonra padişaha yaolanlar, sadrazamlar, şeyhülislâmlar, kappaşalar, babüssaade ağaları, enderun ri- Halbuki serhatlerde otuz, kırk sene kılıç Osmanlı imparatorluğuna kaleler keler armağan etmiş o büyük kahramanbir cinci hoca, bir kızlar ağası Mustafa kadar bile bahsolunmaz. Halbuki, Millî senelerce evvel söylediği bir nutukta da iği gibi, imparatorluğu yükselten, müeden ve sonra da yıkılmaktan kurtaren unsur uzun zaman hudut kumandanmuştur. Osmanlı tarihcilerinin en uyaından bir ve belki de ilki olan Peçevî kahramanları hakkındaki malûmat ı ilk defa hissederek, şunları yazıyor: bu zümrei aliye — yani serhat beysayılmıyacak derecede çoktur. Her eyaletin ve her serhaddin ümerası ve ol serhatte her birinin gazası ancak zamanında malûm olmuşsa malûmdur. Yoksa sekiz kat feleğin yıldızlarını saymak mümkün olmadığı gibi onların gazalarını saymak ta imkânsızdır. Meselâ kaptan paşa kaleminde bu kadar ümera gelmiş ve bu kadar gazalara muvaffak olmuşlar, sonra Şam, Halep vesair Arap ülkelerinin kendilerine «cenap» yazılarak ikram ve tazim olunan ümerası ve yine Erzurum serhaddinde, Van, Bağdat taraflarında, şehrizur serhatlerinde, Yemen, Aden, Cezayir, Tunus ve Trablus eyaletlerinde olanlar ve yine Rumellerinde, hususa ahitnamei hümayun ashabından olan Evrenoslu, Mihalla, Turhanlı ve Malkoçlu beyleri ki bunların yaptıkları gazaları, her biri beser yüz bin ve binden ziyade bahadır yiğitler saklayıp uğuru humayunda çektikleri gayret ve hamiyetleri hemen hayf ve dirîğ ki bu asrın ümerasından bir fert kılmamıştır. Azil belâsı ve rüşvet almak mesalbi bu sınıfı bertaraf kılmış ve arsai âlemden vücutların kaldırıp götürmüştür.»

Kırk, elli yıldanberi aşağı, yukarı garp usullerine uygun bir şekilde yazılan Kamusulâlâm ve diğer Biyoğrafya eserlerinde de bizi tatmin edecek malûmat bulamayız. Çünkü bu eserler de Hadkatülvüzera, Sefinetülrüesa gibi eski usul Biyoğrafya kitaplarile Osmanlı tarihlerindeki hal tercümelerinin — hattâ bütün yanlışlarile — kopya edilmesinden vücut bulmuş, onlarda mevcut olmıyan isimler hakkında da kimse ne yeni bir malûmat ne de bir vesika aramak zahmetine katlanmıştır. Bu suretle serhat kahramanlarının uzun zaman halk arasında söylenen kahramanlık menkıbeleri değil, en basit tercümeihalleri bile zamanla unutulup gitmiştir. Bu her bakımdan büyük kahramanların hayatı hakkında elde ettiğim şu basit ve muhtasar malûmatı, beş altı cilt tarihin sahifelerini teker, teker çevirerek umumî vekayi arasından devşirmiş bulunuyorum.

***

Kanunî devrine kadar Rumelinin meşhur serhat beyleri, ta Süleyman paşa zamanında Rumeliye geçerek imparatorluğu Eflâk yakasından Belgrada ve cenupta Moraya kadar genişleten namlı kahramanların oğulları ve torunlarıydı. Kanunî devrinden sonra bu meşhur soylara bir çok yeni şöhretler, yeni fedailer katıldı. Serhat boylarının en eski hanedanları,, Evrenos zadeler, Kösemihal, Turhan, Malkoç oğullarıdır. Bunlar ilk padişahlar tarafından verilen ve sonraki hükümdarlar tarafından teyit olunan fermanlarla kendilerine temlik edilmiş geniş topraklarda tam bir derebeyi hayatı yaşıyarak bir kaç bin asker besler ve umumiyetle harb halinde yaşarlardı. Sulh zamanlarında da düşman ülkelere akınlar yaparak araziyi karış karış öğrenir ve harb vukuunda çerhacı, talia ve öncü askerlerine kumanda ederlerdi. Fatihten sonra İstanbulda kuvvetli bir merkeziyet sistemi kurulunca Evrenos ve Kösemihal oğulları gibi, imparatorluğun kurulması ve gelişmesi yolundaki gayretleri hemen büyük bir nispette paylaşmış ailelerin eski nüfuzları mümkün mertebe tahdide çalışılmış ve istilâ devri ile beraber bu soyların şöhretleri de nihayet bulmuştur.

Serhat ailelerinin en eskilerinden birine riyaset eden Evrenos bey, Karakoyunlu aşireti ile beraber Anadoluya gelen Türkmen beylerinden Bozoklu Han'ın torunudur. Karesi emaretinin ilhakı enasında Osmanlı hizmetine girmiş ve Süleyman paşa ile beraber Rumeliye geçmiştir. Rumelinde yapılan ilk fütuhatta Evrenos büyük işler başardı. Evvelâ Garbî Trakya ve Gümülcineyi, daha sonra Apolonya kalesini, Kavala, Drama ve Serez cihetlerini nihayet Manastır ve Makedonyayı Osmanlı mülküne ilhak etti. Birinci Murat 788 tarihli bir fermanında: «Karındaşım Emre sultan ile vilâyet-i Rumeline geçip vilâyet fetheden Hacı ve Gazi Evrenos beye, kendi kılıcı ile fetheylediği kalei Gümülcideu, kale-i Seroz'a ve Manastıra ve Bahaştaya ve Moraştaya kadar olan araziyi bir sancak yer itibarile» verdiğini bildiriyordu. Yıldırım Beyazıt tahta çıktığı yıl yeni bir beratla babasının hükmünü teyit etmişti:

(Arkası 11 inci sahifede)

Millî dâvalarımızdan:

Dil Meselesi

Yazan: İsmet Kür

İnsanları birbirine bağlıyan müesseselerin temelini kurmıya yegâne âmil «Dil» dir. Lisan hâkimiyeti olmasa böyle muazzam insan topluluğu bir arada bulunamazdı. Nihayet onlar da, hayvanlarda olduğu gibi, ancak sevkitabii ile ve hayvan topluluğuna benzer bir birlik kurabilirlerdi sanıyorum.

İnsanlar, birbirleri üstündeki mütekabil tesirleri ancak lisan vasıtasiyle yaparlar.

Bir milleti tanımak, onun kültüründen istifade veya kültürüne hizmet için, o milletin dilini bilmek lâzımdır.

Bir ulusa bağlanmak, onu benimsemek, evvelâ onun dilini benimsemekle olur.

Gazeteler, arasıra, İstanbuldaki Yahudilerin Yahudice, Rumların, Rumca, velhasıl başka kanlara mensup vatandaşların Türkçeden gayri bir dil konuştuklarından şikâyet ederler. Kendi topraklarında bu yabancı dilleri duyup ta sinirlenmiyen aydınımız yoktur sanıyorum.

Fakat Bilecikte, ve Bilecik'in bazı köylerinde, Türk adını, Türk kanını, Türklere ait müşterek hâtıraları taşıyan halis Türkler, Türkçe konuşmazlar. 20-30-50 sene evvel yaşamış oldukları topraklarda konuşulan dilleri — Bulgarca, Rumence, Sırpça, nereden gelmişlerse oranın dilini — konuşurlar... Hattâ bu topraklarda doğmuş, büyümüş, bu memleketin okullarında okuyan evlâtları bile, birbirleriyle oranın diliyle şakalaşır, birbirine oranın diliyle küfür veya iltifat ederler...

Bu millî facianın muhtelif sebepleri olduğu muhakkaktır. Bu sebeplerin en mühimlerinden biri: aynı memleketten gelmiş olan göçmenlerin, aynı köye yerleştirilmiş olmalarıdır sanıyorum. Onları muhtelif yerlere dağıtarak yerli elemanlar arasında eritmek gerektir. Aksi halde, bizim kanımızı taşıyan bu insanlar, bizim âdetlerimize, dilimize, heyecanlarımıza, bir yabancıdan daha fazla uzak ve ilgisiz kalıyorlar. Onlar, âdeta bizim topraklarımızda yaşıyan; fakat sınırlarından dillerine kadar, herşeyleri bizden başka, bizden uzak olan bir ikinci millettirler...

Ve Bilecik halkı, Bilecik aydınları bu millî faciaya seyirci olmaktan başka hiç bir şey, hiç bir hareket yapmıyorlar..

Halbuki Halkevlerinin en kutsal gayesi halkı birbiriyle kaynaştırmak, halka gerekli bilgileri, en başta millî şuuru aşılamak, halk arasında bir kalkınma yapmaktır.

Duyuyoruz: Başka uluslar, bir hafta evvel aldıkları, ve ellerinde bir hafta daha tutacaklarına emin bulunmadıkları memleketlerde kendi dillerini yayıyor, halkı bu dille konuşmıya mecbur tutuyorlar...

Biz, bu öz kanımızı taşıyan ve yıllarca evvel topraklarımıza yerleşmiş bulunan kardeşlerimizin kafalarını aydınlatmak, onlara gerekli bilgileri ve en başta dilimizi, kendi öz dillerini öğretmek için ne bekliyoruz acaba?..

İsmet KÜR

OKADAR GÜZEL Kİ

Sallıyor rüyamızı serin şafak rüzgârı,
Ufku kucaklar gibi bütün duygular yer yer
Hayat ufuktan pembe, ufuk güneşten sarı,
Ve o kadar güzel ki zaman bir ömre değer.

Uzanmışız sırtüstü hayatın dizlerinde,
Gök parlıyor içinde yüzen yıldızlar kadar.
Ve bulutlar göklerin engin denizlerinde
Hülyamızı sürüyen ak yelkenli kotralar.

Ellerimle tutarak bütün bu kâinatı
Varlık görüşlerimden ibarettir! diyorum (*)
Ve avucumda sıkıp arzu dolu hayatı
Sonuna kadar sana içirmek istiyorum.

Zamanla bir yürürken, belki ondan ileri,
Dalga dalga yükselen göklerin denizinde;
Açılıyor bir hayal ufkunun perdeleri
Yarışan kotraların koyu navi izinde.

Dündar AKÜNAL

(*) Schopenhauer: Die Welt ist meine Vorstellungen.

MİLLİYETÇİ DERGİLER

Bir ses

-Fantazi-

Tanin başmuharririn in geçen pazar günkü başmakalesi alâkayla okunmıya değer; tavsiye ederim. (Sevilmiyen matbuat) isimli bu yazıda, birisi, Tanin başmuharririne şöyle diyor:

« — Gazetelerin bir kısmına bakıyorsunuz: İngiliz gazeteleri. Bir kısmına bakıyorsunuz:Alman gazeteleri. Bir Türk gazetesi olmıyacak mı? Ben bunu arıyorum.

Zannederim ki, hakikatte bu sözleri söyliyen biri yoktur. Çünkü böyle apaçık Türkçülük eden menfur bir adamla Tanin maşmuharriri karşı karşıya konuşamaz. Bu meçhul bir ses olacak. Ona şu cevabı veriyor:

« — Zatıâliniz için de neler söylendiğini biliyor musunuz?

Ve hiddetle söylenmiye başlıyan bu meçhul sesi ikna etmiye çalışıyor. Ona diyor ki:

« — Nerede iki insan bir arada yaşarsa orada iki ayrı fikre tesadüf etmeyi bekleyiniz. Siz, bundan korkmayın, sizinkinden ayrı fikri düşman telâkki etmek temayülünden korkun... Müttefikiniz diye seçtiğiniz devlet veya devletlerle dostluğunuzu sağlamlaştırmıya ehemmiyet vermez misiniz? Müttefikinizi kuvvetli, sağlam, muvaffakıyetli mi görmek istersiniz, yoksa perisan ve mağlûp mu? Müttefikiniz kazanırsa memnun olmaz mısınız? bunu yaparken kendi şahsiyetinizi feda etmiş, vatanınızı unutmuş, ecnebi devlete satılmış mı olursunuz?»

Tanin başmuharriri, bu mantıkî sözlerle meçhul sesi susturmuş, ilzam etmiş, ikna etmiş görünmektedir. Konuşma burada bitiyor. Fakat ben o sesin devamını duymaktayım. Ona söyle diyor:

— Peki ama, aziz başmuharrir, bir müttefike taraftar olmanın hiç bir hududu yok mudur? Ve fikir serbestliği, bu devleti mahvetmek isteğine kadar çıkabilir mi?

Tanin başmuharriri kaşlarını çatarak soruyor:

— Ne demek istiyorsun?

Ses devam ediyor:

— Sunu demek istiyorum ki, aziz başmuharrir, bir milletin itibarı, ehemmiyeti, hattâ mevcudiyeti elinde hazır tuttuğu kuvvetlere bağlı olursa, ikide bir onu filân müttefik hesabına harbe sokmayı istemek o milletin hayatî menfaati bakımından aykırı olmaz mı? Hele bunun neticesini bugün gözümüzle görmüş olursak, ellerindeki kuvvetleri harcanmış devletlerin şimdi denizaşırı yabancı ülkelerde ancak bir otel dairesi işgal ettiğini, yüzlerine bile bakılmadığını bilirsek, bu bahsi ikide bir kurcalamanın münasebetsizliğini anlıyamaz mıyız? Bu işi, her halde bizden çok iyi bilen hükûmete bırakmak, ona tam bir emniyetle bağlanmak aklın, mantığın, millî vicdanın emrettiği bir vazife değil midir? Şayet bunları «sinirlerimiz gevşemesin, icabında her türlü fedakârlıklara katlanacağımızı bilelim diye yapıyorum!» derseniz, bunun tek yolu bu mudur? Vatanı için harbetmeyi, bu uğurda her türlü fedakârlıklar ve kahramanlıklar göstermeyi ananesi haline getirmiş olan bir millete söylenecek başka söz yok mudur? Niçin Türklükten, Türk milletinin bu yüksek seciyesinden bahsetmiyorsunuz? Şimdiye kadar müttefikimize mertçe ettiğimiz hizmetleri, en tehlikeli zamanlarda gösterdiğimiz dürüstlüğü, yiğitliği anmıyorsunuz da, bunun aksini düşünerek «namussuzluk» tâbirini kullanıyorsunuz?

Tanin başmuharriri hiddetinden kıpkırmızı kesiliyor. Ses devam ediyor:

— Aziz başmuharrir, muharip taraflardan birine hiç bitmiyen târizlerinizin, tecavüzlerinizin, tehditlerinizin lüzum ve faydası nedir? Müttefikimizi övmekten, onu canla başla alkışlamaktan sizi kim menediyor? Fakat öbür taraf sizin düşmanınızsa ve farzettiğiniz gibi, bizim de en tehlikeli düşmanımızsa onu her vesileyle tahrik etmeden ne menfaat hâsıl olur? Siz, tek başınıza bizi müdafaa etmiye muktedir misiniz? Bu yüksekten atışların, bu tecavüzlerin, bu hakaretlerin, bu tehditlerin bütün yükünü sınırlarımızı koruyan Mehmetçiklerin omuzlarına yüklemiyor musunuz? Şu halde böyle konuşmıya ne hakkınız vardır?

Tanin başmuharriri yumruklarını sıkıyor, (sus!) dive bağırıyor. Fakat ses devam ediyor:

— Aziz başmuharrir, solcu propagandalara fikir hürriyeti diyorsunuz. Fikir hürriyeti, bir milletin varlığını yoketmiye kadar gidebilir mi? Tarih ve coğrafya gözlerimizin önünde. Bizim hususî hayat şartlarımıza bakın, bu rejim yıkılır da yerine onların istedikleri gelirse bizim bir daha yer yüzünde mevcut olmamıza imkân var mıdır? Bundan yakamızı kurtararak tekrar hür ve müstakil yaşıyabileceğimizi bir dakika düşünür müsünüz? Öyleyse bunu hoş görüşünüze sebep nedir? İkide bir harbe girmeyi istemeniz kimin hesabınadır? Bu târizler, bu tecavüzler, bu tehditler nedendir? Sizin yaşınızda, sizin başınızda bir zat, milletine her zaman rehber olacak hakikatleri, kuvvet, ümit, cesaret verecek fikirleri neşredeceği yerde böyle siyasî ihtiraslar içinde didinip durmalı mıdır? Bunu doğru buluyor musunuz?

Tanin başmuharriri, yumruklarını masaya vuruyor:

— Sus, diye bağırıyor, seni dinliyemem artık! Kimsin, hüviyetini söyle? Yoksa polise haber vereceğim!

Meçhul ses:

— Ben yabancı değilim. Vicdanınızın sesiyim!

Diyor. Tanin başmuharriri, öyle bir hiddetle:

— Yalan söylüyorsun!.. Defol karşımdan!

Diye gürlüyor ki, ses korkusundan Tanin matbaasının pencerelerinden uzun ve kısa dalgalar halinde dışarıya fırlıyor ve göklerde genişliye genişliye dağılarak Türk milletinin vicdanına siniyor!

O. S. O.

Her taraftan

Gözlerimden al da artık uykumu,
Demeyim illere: Bu (o)mu, (bu)mu?.
Vurun ki, bileyim ne olduğumu
Gurbet bir taraftan, sen bir taraftan..

***

Sarılıp hasretle her ay, her «ay» a
Yıllar bitmese de gün saya saya
And ettik adını unutmamaya
Gönül bir taraftan, ben bir taraftan...

***

Görmedim yasını, bilmem neşeni:
Ne adla öteye götürem seni?.
İletsin kabrime tutup ta beni
Dertli bir taraftan, şen bir taraftan...

Nazif BEN

Turnam!

Bakışların bir şikâyet okuyor,
Turnam, seni yoksa çok mu yordular?
Tüylerinden kızıl kanlar akıyor,
Turnam, seni avcılar mı vurdular?

*

Teleklerin kan içinde dökülmüş,
Başın kırık kanadına çekilmiş,
Neden senin boynun böyle bükülmüş,
Turnam, sana bir tuzak mı kurdular?

*

Kanadında hain kurşun beresi,
Yüreğinde bir ayrılık yarası
Göster en çok sızlıyan yer neresi,
Turnam, senin gönlünü mü kırdılar?

*

Öz âşık der: Ne olurdu uçaydın,
Karlı dağlar, mor denizler geçeydin,
Turnam, sen de bu diyardan kaçaydın,
Eş dost şimdi Bandırmaya vardılar!

Bandırmalı Öz âşık

SAHİCİ YENİ NESİL

Gözünün Yağını Yiyeyim

HALİM Yağcıoğlu

◆ ◆ ◆ ◆

Kıymetli şair Halim Yağcıoğlu .

Masmavi gök te sıcak, rüzgâr da yer de sıcak,
Bozkırım alev alev, tutuşup yanmadadır,
Nerde bir çınar dibi, gölgeli bir salıncak,
İçinde ışıl ışıl deniz çalkanmadadır.

Bu, baştan aşağı renk, koku, ses ve bunların hepsinin üstünde halis şiirle yüklü mısraların sahibi, Halim Yağcıoğlunu Çınaraltı okuyucuları çok iyi tanırlar. Onun, engin ve coşkun bir ruh âleminden kopup gelen sesinin nağmesini bu sayfalarda zevkle okumuşlardır.

Şiirlerinde, tükenmez bir memleket ve yurt sevgisinin, gerçek hassasiyetini, bütün açıklığiyle gözönüne koyan şair, bundan tam 25 yıl önce, ilk Cihan harbinin karanlık sayfalarının artık kapanmıya yüz tuttuğu günlerde, 1918 yılında İzmirde doğdu. Mutaassıp bir ailenin sıkı baskısı altında bulunan Yağcıoğlu, çocukluğunu, kâh Çanakkalede şehit olan dayısının ihtilâlci ve inkılâpçı fikirlerini halalarından dinliyerek, kâh, büyük annesinin okuduğu dinî âyetlerin ilâhî nağmelerine ve söylediği Bin bir gece masallarının yarattığı hayal âlemlerine, küçücük ruhunun bütün kapılarını açarak geçirdi.

İlk okulu bitirdikten sonra, leyli meccanilik imtihanını kazanarak İzmir Amerikan kolejine girdi ve orada tanıdığı, şair Cezmi Tahirden ilk şiir zevkile, Türkçülük aşkını aldı.

Lise tahsilini İstanbul Erkek lisesinde yaptıktan sonra, Gazi Terbiye Enstitüsünün, edebiyat kolundan mezun oldu.. Şimdi Anadoluda yedek subaylığını yapmaktadır.

***

Yukarıda da söylediğim gibi Halim Yağcıoğlunun şiirlerinde tükenmez ve coşkun bir yurt sevgisinin ince parıltıları görünür. Onun şiirlerinde biz, bizim olanı, bizden olanı okuruz. Bir «Pazar yeri» şiiri yazar. Mısraların arasından, o haftada bir kurulan, köy ve kasaba pazarları, türlü yemişleri, bol sebzeleri ve temiz yüzlü köylülerile fırlayacak sanırsınız:

PAZAR YERİ

Bir yanda kokulu altın ballarım,
Bir yanda baharlı portakallarım,
Bir yanda Ayaştan ekşi narlarım,
Manavlar bağrıyor «mallarıma gel».

* *

Koyun peynirlerim, köpükten beyaz,
Balâlı «lorumdan tat diyor biraz,

MİLLİYET ARŞİVİ

Yetişir ayvaya ettiğin bu naz,
Armutlarım, sulu, sulu ne güzel.

* * *

Lâhanalar ablak, ablak yığılmış,
Pırasalar pürçük, pürçük serilmiş,
Pekmez tulumlarım yere eğilmiş,
Almaların rengi dudağa bedel.

«Çeşme için şiir» isimli manzumesinde, gençliğinin en canlı, en güzel anını geçirdiği bir yere karşı duyduğu özlemi, küçük çapta fakat derin «nostaljinin» ince ıstırabını, ne içten, ne samimî ve ne munis kelimelerle tennüm eder:

ÇEŞME İÇİN ŞİİR

Göz yaşımla kalbe yazdım adını,
Varam gidem, koşam gidem çeşmeye,
Orda tattım gençliğimin tadını,
Varam gidem koşam gidem çeşmeye.

* *

Kalesinde bayrak olup sallanam,
Bahçesinde meyva olup ballanam,
Tarlasında toprak olup bellenem,
Varam gidem koşam gidem çeşmeye.

Su postacılar.. Hani bize özlediklerimizden haberler getiren, uzaktakilerden bizden nameler götüren postacılar. Kâh, içimize, ılık bir nesenin sihirli kâh, gönlümüze öldürücü bir acının, amansız ağusunu dolduran onlar. Onları biz, bazan ne kadar büyük bir arzuyla bekler, ve bazan da kadar büyük bir ürkeklikle, kapımızın önünde görünmelerini istemeyiz.

İşte.. Yağcıoğlunun «Kara haber tez gelir» şiiri, kendisini bir kara haberle yaralıyan postacıyı istememesinin coşkun lirizmini haykırıyor:

KARA HABER TEZ GELİR.

Çalma, çalma kapımı, yeter artık postacı,
Yeter artık elimden aldıkların el verir,
Muhakkak getirdiğin haber ilkinden acı,
Ne yazık biliyorum kara haber tez gelir.

* *

Çekil, çekil kapımdan gözüm görmesin seni,
Ne telgraf isterim, ne mektup uzaklardan,
Dudağında kıvranan acı gülümsemeni,
Kendine sakla, artık, haber getirme yârdan.

* *

Çalma, çalma kapımı, yeter artık postacı,
Anamı, kardeşimi, götürdüğün elverir,
Muhakkak getirdiğin haber ilkinden acı,
Ne yazık biliyorum, kara haber tez gelir.

Bu kadar güzel, bu kadar gerçek şiirleri yazabilen, usta şairin, kafiye sahasında ihmalkâr olmamasını gönül ne kadar arzu ediyor. Maalesef bazı şiirlerinde rastladığımız bu ihmalkârlığı, Halim Yağcıoğlunun bir tarafa bırakacağına, ve her gün biraz daha melezleştiğini esefle gördüğümüz edebiyatımızda, kendi ayarında bir kaç arkadaşile beraber, özlü ve hakikî Türk şiirinin ılık havasını yaratacağına inanıyoruz.

Nöbetçinin şarkısı

Övünür benle şanlı bir tarih,
Övünür benle bahtiyar yurdum.
Ne biçim sözdür anlamam talih,
Ben irademle fethe yol bulurum.

Kolu kuvvetli, gönlü şen bir erim;
Kızdığım an, yakar, yıkar, ezerim.

Çöl olur azmimin önünde deniz,
Yıkılır gök, söner yanardağlar.
Cihan emrimle diz çöker sessiz,
Bana karşımda baş eğer çağlar.

Kolu kuvvetli, gönlü şen bir erim;
Kızdığım an, yakar, yıkar, ezerim.

Müsterih ol sen ey aziz toprak,
Müsterih oyna evde sen yavrum.
Bak hudutlar emin, ufuk berrak,
Çünkü süngümle burda bekliyorum.

Kolu kuvvetli, gönlü şen bir erim;
Kızdığım an, yakar, yıkar, ezerim.

Ç. ALTAN

Köyümün dilile

Sevdiğim bilemen çektiğimi sen
Silemen gözümden döktüğümü sen
Anlaman gün güne çöktüğümü sen
Gönül ne dert yana, kime bâr ola?

Alırım başımı dağ dağ gezerim
Sensiz olamam ben: candan bezerim:
Baktığım yerlerde şeklin sezerim
Sensiz bana âlem bütün nâr ola.

Geldim ayağına sürem yüzümü
Unuttum gecemi hem gündüzümü
Seni görem; kapat iki gözümü
Öldükte de gönlün bana yâr ola...

Yusuf Ziya UĞUR

Yazan: **Adnan Giz**

Meşhur Serhat Beyleri

(Baştarafı 6 ncı sahifede)

«Gazi Evrenos lâlam hizmetlerinin külli erliği ve dilâverliği ve yoldaşlığı zuhura gelmekle, onun oğullarının oğullarına batından batına sancak verilip minbaat mazul olmamak için.. bu bitiyi verdim. Ve buyurdum ki benim evlâdımdan ve ensabımdan her kime hakk-ı canibinden devlet müyesser olursa bu bitiyi makbul tutup Evrenos bey lâlamın evlâdına sancak beyliği verip riayet ve himayet edeler.»

Evrenos bey, Ankara vakasından sonra Emir Süleymanla Edirneye çekilmiş, Süleymanın katli üzerine gözlerinin görmediğini bahane ederek Musa çelebinin hizmetine girmemişti. İhtimal Musa çelebinin Rumeli beylerine karşı haşin davranmasından ve belki yukarıdaki beratların hükümlerine riayet etmemesinden muğber olarak gizliden gizliye Mehmet Çelebi ile anlaşmış ve oğlu iki yürekli Ali beyi göndererek Çelebi Mehmede mühim öğütler vermişti. Evrenos bey öldüğü zaman yaşı yüzü geçmişti. Oğullarının en meşhuru iki yürekli Ali beydir ki muasırları tarafından «ikinci Evrenos» sayılırdı. Arnavutlukta bir çok hisarlar almış ve Selânik kalesinin ikinci defa fethinde büyük yararlıklar göstererek babasının son arzusunu yerine getirmişti. 1437 yılında Ali bey, Kanunî devrini açan büyük Macar akınlarının ilk kahramanlarından biri oldu. O sene yapılan akında Tuna geçildikten sonra akıncılar ganimet sevdasile etrafa dağılmış olduğundan Ali bey yanındaki pek az askerle pusuya düsmüş, arkadaşları şehit olmuş, kendi güçlükle kurtulmuştu. Evrenos zade üç yıl sonra bu hezimetin acısını çıkardı. Rumeli mücahitlerile Tunayı geçerek Temaşvar'a kadar gittiler. Muhtelif yollara dağılarak düşman toprağında tam kırk gün büyük bir vurgun yaptılar ve «azîm doyumluk» ile döndüler. Padişaha servi boylu ve lâle yüzlü esirler getiren Ali bey Macaristanın güzelli-[illegible]i yeşil ve mümbit ovalarını uzun uzadıya yağmalamış ve İkinci Muradı Engerus diyarının [illegible]tına teşvik etmişti. Ertesi yıl Macaristana [illegible]er olunarak Altıhisar alındı. Bu sefere [illegible]şahın emrile Sırp kralı ve Eflâk beyi [illegible]skula da iştirak etmiş ve Macar toprağında [illegible]p kralı Yılıkoğlu Türk ordusuna kılavuzlık vazifesini görmüştü. Ali beyin oğlu Gazi [illegible]met ve torunu Musa beyler de serhaddin [illegible]ır ve yarar yiğitlerindendi. Yine Evrenos [illegible]delerden İsa bey İstanbulun fethinden sonra Arnavutluğa ve Macaristana yaptığı akınlarla şöhret bulmuş diğer iki Evrenos oğlu da İkinci Beyazıt zamanında yapılan Mısır harblerinde şehit düşmüştür.

***

Sultan Osmanın sadık dostu Kösemihal ki yabancı bir ırka mensuptur, Türklük gayesine candan bağlanmakla Osmanlı tarihinde hatırlı bir yer tutmuştur. Kösemihal ailesi de Candar oğulları ve Evrenoslar gibi imparatorluğun kurulduğu tarihten İstanbulun fethine kadar zaman zaman Osmanlı oğullarına yakın bir nüfuza sahip olmuş üç büyük aileden biriydi. Bu nüfuzlu hanedanları daima merkezden uzak tutmak ve serhatlerde yerleştirmek gayesini güden Osmanlı oğulları, Kösemihal ailesine de Tuna boylarında geniş topraklar vermişlerdi. Pilevne ve Ihtıman etrafındaki muazzam malikânelerde oturan bu aile efradı maiyetlerindeki akıncılarla daima Macar ve Eflâk topraklarına akın ederlerdi. İkinci Murat, Fatih, İkinci Beyazıt ve Kanuni Süleyman devirlerinde Kösemihal ailesinden bir çok serhat beyleri yetişmiştir. Mihal beyden sonra ailenin en meşhur azası Mehmet beydir ki on bir senelik kardeş kavgasında, Düzme Mustafa ile şehzade Mustafanın isyanlarında mühim roller oynamış, âdeta Osmanlı tarihinin gidişi üzerinde müessir olmuştur. Ankara bozgunu vukua geldiği zaman Mehmet bey devletin bütün harblerine iştirak etmiş, savaşın türlü cefasını görmüş ve artık yaşını başını almış bir kumandan olarak Tuna boyundaki malikânesine çekilmiş ve uzun zaman kardeşler arsındaki kavgaya karışmamıştı. Bütün Rumeli beyleri ve akıncı askerleri Mehmet beyi çok severlerdi. Musa çelebi, Emir Süleymanı tahtından devirmek için Rumeli yakasına geçtiği zaman ilk iş olarak Mehmet bey gibi «nice rüzgâr görmüş ve devlet kapısına sadakatle yüz sürmüş» bir Emirin gönlünü ele almış hattâ onu Rumeli beylerbeyi yapmıştı. Sonradan Musanın bütün beyleri gizliden gizliye Mehmet çelebi ile anlaştıkları halde Mihaloğlu son ana kadar efendisine sadık kaldı. Nihayet onunla beraber esir düserek ihtiyarlığı ve şöhreti sayesinde ölümden kurtulmuş ve Tokatta bedevî zindanında hapsedilmişti. Mehmet bey tam sekiz yıl bu zindanda yattı. Celebi Mehmedin ölümünden sonra Düzme Mustafanın isyan ederek bütün Rumeliye sahip olması üzerine devlet erkânı dilbirliği ederek genç padişah İkinci Murada baş vurdular:

— Mihal oğlu Mehmet bey bunca zamandır ki Tokat zindanında mahpus ve halâstan meyustur. Düzmeye tabi olan ümera ınunla mahrem ve aşina olup hergez ona muhalefet etmezler ve onun reyinden başka yola gitmezler. Lâyik olan budur ki o pirnaşat habisinden âzat olunup buraya davet edile.. Bu galleyi ancak onun gibi feleğin germ-ü-serdini görmüş bir piri ruşen-zamir bertaraf edebilir!..

Serbest bırakılan Mehmet bey bir gece Düzme Mustafanın ordu kurduğu Uluâbat gölü kenarına geldi. Rumeli beylerini isimlerile çağırdı. Onlar eski dostlarını sesinden tanıdılar:

— Hay Mehmet bey sen misin? Biz çoktanberi senden ümidi kesmiştik!

Dediler. Mehmet bey müessir sözlerle onları elde etmiye muvaffak oldu. Hepsi de tekrar Sultan Murat tarafına döneceklerini vadettiler. Akıncılar da eski kumandanlarını görünce o tarafa geçerek şehzadenin bozulmasına sebep oldular.

Düzme Mustafa isyanının bastırılmasından pek az zaman sonra padişahın küçük kardeşi Hamideli valisi Mustafa çelebi diğer Anadolu beylerinin ve lâlâsının teşviki ile isyan bayrağını açarak Bursa üzerine yürüdü. Bu esnada Sultan Murat İstanbulu muhasara altına almıştı. İsyan haberini duyunca Mihaloğlu Mehmet beyi de yanına alarak süratle Anadoluya geçti. Asileri İznik şehrinde bastırdı. Yapılan kanlı bir boğuşmada şehzadenin veziri Kadı Taceddin, ihtiyar Mihaloğluyu göğsünden yaraladı. Evvelden Sultan Murat tarafından satın alınmış olan şehzadenin lâlası, henüz çocuk denecek bir yaşta olan Mustafa çelebiyi atının üstünden kucaklıyarak padişahın huzuruna getirdi. O da derhal asılmasını emretti. İhtiyar Mihaloğlu aldığı yaranın tesirile pek az sonra ölmüştü. Katili Taceddin bir kümeste yakalanarak Mihal oğullarına teslim olundu.

Yine Mihaloğullarından Hızır bey ikinci Kosova harbinde diğer serhat beylerinden İshak bey oğlu ve Turhan oğlu ile öncü kuvvetlere kumanda ederek büyük yararlıklar göstermişti. Mihaloğullarının daha sonra akıncı askerlerile Anadoluya geçerek uzun Hasanla yapılan savaşlara iştirak ettiklerini görüyoruz. Bu aileden Ali bey uzun Hasanın Tokada yaptığı baskının intikamını almıya memur edilmiş ve Rumeli akıncıları ile Akkoyunlu ülkesine girerek Kemah havalisini urmustu. Ali bey İkinci Beyazıt zamanında Semendere hâkimi bulunuyordu. Semendere Belgradın zaptından evvel Garp serhatlerinin en ileri kalesi, Türk akıncılarının zafer kapısıydı. Semendereden Engerus diyarına büyük akınlar yapan Ali bey 1432 yılında Macarların aradaki anlaşmayı bozması üzerine yirmi

(Sonu 15 inci sahifede)

667

KIYMETLİ ESERLER

KAPUKULU OCAKLARI

Yazan: Hüseyin Namık Orkun

Önümde koca bir kitap var. Tam bir haftada okuyabildim. Uzunçarşılıoğlu İsmail Hakkı şimdiye kadar çıkarmış olduğu bir çok değerli eserlere yukarıda adını yazdığımız mühim bir eser daha ilâve etti. Yeniçeri teşkilâtı hakkında gerek bizde ve gerek Garpta yazılmış bir takım eserlere tesadüf edersek de bu kadar mufassalına, bu kadar teferruatlısına hiç bir yerde tesadüf edemeyiz. Halbuki bu 755 sahife tutan eserde sadece Acemi ocağı ile Yeniçeri ocağı tetkik edilmiştir.

Yeniçeri ocağının kuruluş tarihinden kaldırılışına kadar olan zamanda bu teşkilâtın muhtelif safhalarını teker teker ve büyük bir vukuf ile anlatan böyle bir eser Türk ilim âleminin yüzünü ağartan ve müellif kadar bütün Türklüğe de iftihar duyuran bir eserdir. Uzunçarşılıyı yakından tanıyanlar onun ne kadar mütevazi, ne kadar alçak gönüllü olduğunu bilirler. O, kahvehanelerde, meclislerde ötüp bir tek eser veremiyen âlimlerden değildir. O, kahvehanelerde, meclislerde allâmelik taslamanın yeri olmadığını çok iyi bilir ve ilmini buralarda sarfetmeyip sadece eserinde gösterir. Bunun içindir ki bir çok ciddî eserin sahibidir.

Türk ilminin yüzünü ağartan bu mühim eser hakkında bizim diyebileceğimiz sadece her ciddî eser okumak istiyene tavsiye etmekten ibarettir.

Uzunçarşılı şark eserlerini, bizim kaynaklarımızı çok iyi bildiği için bizim hasisimlerimizi ve bizim eserlerimizi de bizim telâffuz ettiğimiz gibi yazar ve biz de tabiî bunu zevkle okuruz. Hele aramızda en maruf eserleri dahi Camaat-tevarih gibi saçma sapan gâvur telâffuzunun mukallidi olarak yazanların çoğaldığı bu devirde Uzunçarşılının tertemiz Türk telâffuzuna uyarak yazmasını zevkle okumamak gayri kabildir. Bu frenk mukallitlerinin yakında İbni Sinayı da Avicenna diye ortaya ataçaklarına tabii şüphe etmemekteyiz. Mamafih Uzunçarşılı bu hususta o kadar ileri gitmiştir ki gâvur isimlerini dahi bizim imlâmızla yazmaktadır.

Sıra telâffuza gelmişken bu eserde gözüme çarpan bazı telâffuzlara işaret etmek isterim. Bizim bildiğimiz mütekait yeniçerilere **oturak** denir. Uzunçarşılı her nedense bunu **otrak** şeklinde kaydediyor. Bu münasebetle bizdeki bir galatı meşhura dokunmak isterim: Bütün Türk tarihinde **sübaşı** diye geçen maruf rütbenin adı bizde **subaşı** olmuştur. Sü sözünün mânası Osmanlılarda kaybolduğundan kelimeyi eski harflerle sat ile yazmışlar ve bu suretle subaşı diye telâffuz edilmiştir. Fakat artık bu galatı meşhuru bizim de tekrarlamamıza gönül razı olmuyor.

Eski Osmanlı metinlerinde söylemek, demek mukabili olarak sık sık kullanılan bir **eyitmek** sözü vardır. Bunun başka ve eski şekli **ayıtmak** ise de Osmanlılarda kelime ince harflerle kullanılmıştır. Fakat her nedense Uzunçarşılı bu sözü **eydür** diye okuyacağı yerde **eder** diye okuyor.

Uzunçarşılı yeniçeri gülbanglerinden maruf olan birisini eserine aynen koymuş.. Diğerleri zaten elde değildir. Bundan altı-yedi sene evvel elime bir yazma geçmişti, burada bir çok yeniçeri gülbangleri vardı. Eseri istinsah etmek veya fotoğrafını aldırmak üzere iken sahibi istiyor, diye aldılar. Bu eserin bu gün Kırşehirde bir zatta olduğunu biliyorum. İlim namına bu eseri heba olmaktan kurtarmak lâzım...

Bu mühim eserde mevzua ait son derece ehemmiyetli vesikalar da vardır. Kitabın tulumbacılar bahsi pek iyi işlenmemiş, sonradan ocağa bağlanan bu teşkilât hakkında kâfi tafsilât verilmemiştir. Yahut diğer mevzular hakkında verilen tafsilât yanında bu bahis pek muhtasar gözükmektedir.

Bu eserin bir tek noksanı var : Resim... Yeniçeri bayraklarını, kıyafetlerini tarif ettikten sonra onun bir de resmi konmuş olsa idi, şüphesiz daha iyi olurdu. Bu noksanın ikinci ciltte telâfi edileceğini umarız.

Bu eser evvelce de söylediğimiz gibi Türk ilminin yüzakıdır. Bize durmadan böyle ciddî ve ilmî eserler veren bu büyük ve değerli ilim adamımızla her zaman iftihar duymaktayız. Ve onun eserlerini keferenin eline işte bizdeki ilmî eserler diye iftihar ile sunabiliriz. Yurda bu kadar mükemmel bir eser kazandırdığından dolayı müellifi candan tebrik ederken eseri her ciddî kitap okumak istiyenlere de hararetle tavsiye ederiz.

Hüseyin Namık ORKUN

468

HİKÂYE

Fırtınalar İçinde

Yazan: Zafer Arıkbağ

• • • • • • • •

100 tonluk «Hüdaverdi» yelkenlisi, hamulesini boşalttıktan sonra geriye Trabzona dönerken yolda fırtınaya tutulmuş ve bu küçük limana kaçmıştı.. Fırtına şöyle, böyle bir şey değil, Karadenizin sayılı kasırgalarındandı.. Hoş, «Hüdaverdi» nin limana kaçması, fırtınanın dehşeti hakkında bir fikir vermiye kâfidir ya. Çünkü, onun gemicileri, tâ çocukluklarından beri denizle haşır, neşir olmuş, kulakları, dağ gibi dalgaların uğultusu ile dolup taşmış, tecrübeli denizcilerdi.. Öyle, her gürültüye pabuç bırakan insanlardan değildiler.. Buna rağmen, o gün denizin karşısında titremişler ve kendilerini bu küçük limana dar atmışlardı.. Rıhtımın yanındaydılar.. Burada sular sakindi.. Fakat, oldukça uzun ve yüksek olan mendireğin üzerinden aşan dalgalar, hâlâ geminin arkasını dövmekte devam ediyorlardı.. Yelkenler, kurusun diye açılmış, birbirine giren halatlar düzeltilmişti..

İşlerini bitiren gemicilerden dördü, her zamanki gibi, baş altına iskambil oynamıya gitmişlerdi. Ali de (ki içlerinde en yaşlısı idi) kıç tarafta, kamaranın kenarına yaslanmış gözlerini denize, kendi tâbiriyle, (sevimli kahpeye) dikmiş, onun üzerinde geçirdiği 35 senelik hayatını düşünüyordu.. On yaşında, babasile beraber denize açılmış ve fasılasız 35 sene, mavi suların kucağında yaşamıştı.. Kimbilir kaç delikanlıyı doymıyan kursağına indiren, kaç gemiyi bir yığın enkaz haline getiren, mavi suların kucağında.. Kendi ölümünün de, onun yüzünden olacağını hisseder, bilirdi.. Bilirdi ama, ondan ayrılmayı, burnunu gıcıklıyan yosun kokusunu bırakıp, gitmeyi hiç düşünmez.. Aklına bile getirmezdi. Deniz onun içine girmişti.. İkinci bir ruh gibiydi vücudunda.. Ve o, ruhsuz bir vücudun yaşayamıyacağını pek iyi bilirdi...

***

İşte.. O mavi sular üzerindeki geniş kıvrımlı dalgalara bakarak bunları düşünüyordu ki, birden tok bir sesle yerinden sıçradı..

TÜRK EDEBİYATI

ANTOLOJİSİ

Başlangıçtan bugüne kadar Türk edebiyatının aruz ve hece veznile yazılmış en güzel şiirlerini bir araya toplıyan bu eser, pek yakında

ÇINARALTI YAYINI

neşriyatı arasında, çok nefis basılmış bir cilt halinde çıkıyor.

— Hey!. Kimse yok mu orada?..

Bu ses geminin bordasından doğru geliyordu.. Ağır, ağır yürüdü.. Küpeşteden sarkarak, böyle bağıranın kim olduğunu görmek istedi... gördü ve denize düşmemek için kendini güç tuttu...

Bir anda 20 sene geriye döndü... Gözlerinden, deniz, kayık, gemi, gök.. her şey, hepsi silindi. Onların yerine, sırma saçlı, uzun boylu, elâ gözlü, çekme burunlu bir hayal peyda oldu.. Gülsümün hayali...

Gülsümü.. Gönlündeki deniz sevgisine ortak yaptığı sevgilisi.. Onunla nişanlandıktan sonra uzun bir sefere çıkmıştı.. Dönüşte evleneceklerdi. Bu uzun seferden, dört ayda bol parayla döndü.. Gittikleri yerden Gülsümüne ne çok, ne güzel hediyeler almıştı.. Fakat yazık.. Arzusu içinde, sevgisi gönlünde ve hediyeleri elinde kalmıştı.. Döner, dönmez şu kara haberi verdiler.. Gülsümü kaçırmışlar ve kaçırdıktan bir hafta sonra da, ırmak kenarında ölüsünü bulmuşlar.. Kimin kaçırdığını biliyorlardı.. Fakat kâfi delil olmadığı için kaçıranları cezalandırmak kabil olmamıştı.. Bir gün, köyün pazar yerinde, ona da göstermişler,

— İşte, demişlerdi.. Gülsümü kaçıran adam...

Bu Dursundu.. Hemen oracıkta üstüne atılıp boğmak istemiş, yanındakiler bırakmamışlardı..

— Deli misin, dediler.. Her şeyin sırası var.. Sen de delilsiz al intikamını.

O günün üstünden tam 18 sene geçmişti. Ve bu kadar uzun yıllar ona, ne Gülsümünü unutturmuştu, ne de Dursunu. Zaten birini düşününce, öbürünü hatırlamadan olmuyordu. Kini ise her gün biraz daha kabarmış, her gün biraz daha gelişmişti.

Bütün bunları düşününciye kadar epey bir zaman geçmişti. Gözlerindeki bulut dağılıp, görme hassasını yeniden kazandığı vakit, arkadaşlarının, kaptan ve Dursunla beraber güvertede toplanmış olduklarını gördü ve şunları işitti..

— Arkadaşlar, Dursun akrabamdır.. Bizimle beraber çalışacak.

Kaptan, daha bazı şeyler söyledi.. Fakat Ali gerisini duymamıştı. İçini bir sevinç dalgası kapladı. Avı

(Lûtfen sahifeyi çeviriniz)

yağına gelmişti. İntikamını kolayca alabilecekti. Sonra birden bu sevinmesi geçti. İçine bir tasa düştü.

— Ya beni tanırsa? diye düşündü.

Ve yine kendi kendine cevabını verdi..

— Beni hiç görmedi. Nereden tanıyacak. Hoş, görmüş olsa bile aradan bu kadar sene geçti. Bende tanınacak hal mi kaldı ki? Ve içi tekrar rahatlığa kavuştu. Eski bulunduğu [illegible]ktü. Bu sefer kafasında ne deniz, ne köy, ne gemi vardı. Beyninin [illegible]nde bir tek düşünce çılgınca rakdediyordu. İntikam... Vücudunu gittikçe bu çılgın arzunun yakıcı sıcaklığı kaplıyordu. 18 senenin körüklediği bu önüne geçilmez his, geniş alev [illegible] halinde ruhunu sarıyor, sarıyor ve kavuruyordu. Hiç bir şey düşünmüyor, hiç bir şey duymaz olmuştu. [illegible]r.. Yalnız bir şey duyuyor.. Yalnız bir şey görüyordu. Gülsümün sesi ve Gülsümün hayali. Yakasından tutmuş, iri elâ gözlerinden ateşler fışkırtarak haykırıyordu..

— Ali!.. Ali!.. İntikam.. Anlıyor musun.. Benim intikamımı. İşte Dursun, ta ayağına geldi.. Ne duruyorsun?..

Ve sonra kahkahalarla gülüyordu. Çıldırdığını zannetti. Yerinden fırladı.. Denizden çektiği bir kova suyu başından aşağı döktü...

***

Fırtınadan kaçarak sığındıkları, küçük limandan çıkalı altı saate yaklaşmıştı. Müsait bir rüzgârla epeyce yol almışlardı.. Hiç kara gözükmüyordu. Gözün alabildiğine uzanan deniz.. Ve gittikçe kararan bir sema... Göğün bu karartısı hiç te hayra alâmet değildi. Gittikçe artan bu siyahlık, evvelkinden daha azılı bir fırtınanın kopacağına ilk işaretti. Hazırlıklarını ona göre yapıyorlardı. Yeni tayfa Dursun ambar kapaklarını örtmekle meşguldü. Ali gözünü ondan ayırmıyor, işleri makine gibi, tecrübelerin verdiği alışkanlıkla yapıyordu. Beynini tırmalıyan intikam perisi, düşünmesine engel oluyor, vücudunu saran ateş gittikçe artıyordu.

***

Fırtına anî olarak patladı. Sihirli bir el kocaman bir kepçeyle denizi karıştırmıştı sanki. Dalgalar birden irileşmişti. Rüzgâr ıslık çalarak yelkenlerin arasından geçiyor, ve dalgaların sesine karışarak, sinirleri altüst eden, kulakları sağırlaştıran cehennemî bir uğultu halini alıyordu. Gemi deniz üzerinde çılgınca bir süratle ilerliyordu. Bazan iki dalga arasındaki yarığa giriyor ve dalgalardan biri güvertede başta kalan şeyleri silip götürüyordu.

Geminin bu kadar hızlı gidişi hiç te hayra alâmet değildi. Devrilebilirdi. Kaptanın bağırması uğultu arasında kayboldu. İkincisi ancak duyulabildi.

— Dursun, Ahmet!.. Yelkenleri kapayın...

İki tayfa serenlere geçerek yelkenleri toplamak için iki ayrı direğe tırmanmıya başladılar.

Dağ gibi bir dalga güvertede patladı. Eğer Ali, küpeştedeki iplerden birini tutmasaydı denize gidiyordu. Büyük bir tehlike atlatmış, ölümle yüz yüze gelmişti. Ölmek korkusu değil, intikamını alamamak kaygusu yüreğini titretti. Ve hemen gözlerile Dursunu aradı. Güvertede göremeyince korktu. Fakat bakışlarını serenlere doğru kaldırınca içi ferahladı. Dursun oradaydı.

Rüzgârın uğultusiyle, denizin çağıltısı arasında Gülsümün sesini duyar gibi oldu. Gittikçe tizleşen bu ses kulaklarında çınlıyordu:

— Haydi!.. Ne duruyorsun? Tam sırası.. Korkuyor musun yoksa? Beni senden ayıran, hayatımı her şeyimle beraber yokeden bu adamdan intikamını almıyacak mısın? Ne duruyorsun?

Biraz ara veriyor ve sonra yeniden başlıyordu:

— Haydi ne duruyorsun? Tam sırası.. Korkuyor musun yoksa?.....

.....

Olduğu yerden hızla direğe doğru koştu, ve yukarıya tırmanmıya başladı... Serene geldiği zaman gözleri Dursununkilerle karşılaştı. Yana doğru ilerliyerek ta yanına kadar sokuldu ve sesini duyurabilmek için kulağına eğilerek:

— Salavat getir ve tövbe et Dursun dedi.. İşlediğin günahlar için Tanrıdan af dile sana o kadarlık bir zaman bırakıyorum. Senelerce evvel işlediğin bir günahın cezasını çekeceksin.

Dursun bu gözleri hadekalardan fırlamış adama önce, hayretle baktı. Sonra bu hayretini korku kapladı ve bir çığlık kopardı. Fakat ses o cehennemî gürültü arasında kaynadı gitti. Ali büyük bir soğukkanlılıkla devam etti:

— Hatırla.. 18 sene evvel [illegible]rma boyunda kızlığını çaldıktan sonra dürdüğün Gülsümü hatırla.. 18 sene bu dakikayı bekliyen ben, şimdi onu intikamını alıyorum senden..

Dursun ikinci bir çığlık kopardı. Bu da ötekisi gibi boşlukta kayboldu verdi. İki el gırtlağına uzandı. Boynunu çevreledi ve sıkmıya başladı. Kuvvetli pençelerden kurtulmak için geri geri gitti.. Bağırmak istedi, sesi boğazında hırıltı halinde düğümlendi kaldı.

Ve iki vücut birbirine sarılmış olarak boşlukta uçtu...

***

Rüzgâr, bütün kuvvetile, ıslıklar çalarak yelkenler arasından geçiyor ve iri dalgalar büyük bir uğultuyla birbirini kovalıyordu...

Zafer ARIKBAĞ

Dr. ŞÜKRÜ MEHMET

(SEKBAN)

Gureba Hastanesi CİLD ve ZÜHREVÎ hastalıkları sabık hekimi.

Hergün saat 10 dan 16 ya kadar.
İstiklâl Caddesi, Ankara apartıman 99
Telefon: 40916.

Çocuk adam

Tefrika No. : 21

Yazan : Orhan Seyfi ORHON

İYOD TİCARETİ

Ömer beyin yazısının bile bir hususiyeti vardı. Elleri titrediği için harfleri kaideye uygun yazamıyordu. Satırları sismoğraf çizgileri gibi titrek fakat düzgündü. Son derece karakteristik bir yazı.

İnsan, ne garip mahlûk! Herkesi ve her şeyi taklit eder. Tanıdığı adamların giyinişlerini, konuşuşlarını taklit edenleri gördüm. Yüzlerini, seslerini, hareketlerini taklit edenleri gördüm; hattâ kusurlarını, fenalıklarını bile!

Bir gece —her zamanki gibi— ağabeyime gidecek mektubu yazmıştım. Babam, senelerdenberi yazı yazmıya yazmıya imlâyı adamakıllı unutmuş. Bu işleri evde ben yaparım. Mektubu zarfına koymadan evvel bir defa gözden geçiriyordu. İntizamı çok sevdiği için unuttuğum noktaları, harfleri tashîh ettirir. Bana:

— Asker olduktan sonra yazın çok çirkinleşti!

dedi. Merak ettim, mektubu alıp baktım. Bir de ne göreyim, Ömer bey gibi yazmıya başlamamış mıyım?

* *

Onun, üzerimdeki tesiri bu kadarla da kalmadı. Kasadaki şeytan, haberim olmadan Ömer beyi baştan çıkarmış. İlk tehlikeli adım atılmış bile. Artık sarmısak ticaretinin verdiği faziletli ders unutulmuştu. Ömer bey, bir sabah daireye pek neşeli geldi. Fıkır fıkır gülüyor.

— Beyefendi, bir şey yaptım ki sormayın!

dedi. Beni bir kenara çekti, muvaffakiyetini anlattı: İşbilir bir arkadaş ona bir kazanç yolu göstermiş: Tıbbî ecza satın almak. Almanyadan gelmiyormuş. Gelmiye de imkânı yokmuş. Fiyatlar da koşu atları gibi dörtnala gidiyor. Bu gün yüzse, yarın yüz yirmi, öbür gün yüz kırk. Arkadaşının delâletile, Gedikpaşada tıbbî ecza sipekülâsyonu yapan bir Rum eczacıya gitmiş. Anlaşmışlar. Yüz liralık mal almış. İki gün sonra on lira kâr.

— Beyefendi, şeytanın ayağı kırıldı!

diyordu. Fakat asıl iş, iyot satın almakmış. Öyle fırlıyacak, öyle fırlıyacakmış ki... Çünkü iyot harbde çok lâzımmış ve bilmem nereden geldiği, nasıl yapıldığı için...

İkimizin de sarmısaktan daha az bildiğimiz bu maddeye ait tafsilâtı unuttum.

— Beyefendi, ben iki yüz liralık iyot alacağım! dedi, siz de alır mısınız?

— Alırım.

— Ne kadar alırsınız?

Hiç düşünmeden:

— Elli liralık!

dedim, sonra ihtiyatlı bir tüccar tavrı takınarak ilâve ettim:

— Şimdilik bu kadar yeter!

— İyi, iyi, az alın, tehlikesi de az olur!

Hesap ediyoruz: Sermayemizi ayda on defa artırırsak şu kadar eder. Harb sonunda büyük bir kazanç cebimizde. Düşünüyorum ki zengin olmak cesaretten ibaret bir şey.

O akşam, Ömer beyle Gedikpaşadaki eczaneye gittik. Servetimi iyotlara yatırdım.

— Arkası var —

Meşhur Serhat Beyleri

(Baştarafı 6 ncı sahifede)

bin askerle Macar topraklarına girmişti. Büyük ganimetlerle dönerken Macar kralının yeğeni tarafından bir pusuya düşürüldü. Akıncıların hemen onda sekizi vuruşarak şehit düştü. Bu zaferden gururlanan Macar kralı diğer dukalardan aldığı yardımlarla Bosnaya tecavüz etti. Fakat Bosna valisi Yakup paşa Macar ordusunu bozarak kralın yeğenini esir aldı ve İstanbula gönderdi. İbrahim Alâeddin Gövsa, Ali beyin —bu vakadan iki yıl sonra— 1435 yılında öldüğünü kaydediyor.

Yavuz Sultan Selimin dokuz senelik saltanatı tamamen Doğudaki savaşlarla geçtiğinden bu devre ait tarihlerde bütün akıncı beylerile beraber Mihaloğullarının isimlerine de çokluk tesadüf olunmaz. Fakat genç Süleyman Zemlinin zaptı ile Engerus sefelerini küşat edince serhat beylerine gün doğmuş ve Macaristanın zümrüt ovalarında, Transilvanyanın karlı dağlarla çevrilmiş boz kırlarında Sava ve Drava nehirlerinin mümbit sahillerinde yeniden cenk ve zafer kösleri çalınmıya başlamıştır. Belgradın zaptı yılında küçük Bali bey İslankamen kalesini fethettikten sonra Serem ve Poşga taraflarına akın etmiş ve bir başka akıncı koluna kumanda eden Mihaloğlu Mehmet II bey Eflak vilâyetinden geçerek Erdele girmiş ve Tamşevar dolaylarını vurmuştu. Mehmet bey bu akından huri ve peri kadar güzel esirlerle dönmüştür. 1551 de Segedin valisi olan Mihaloğlu Hızır bey de bir «sahibi tedbir» kahramanmış. O sene düşman askeri reaya ile gizlice anlaşarak kaleye şiddetli bir baskın yapmıştı, fakat Hızır bey, Budin beylerbeyi Hadım Ali paşa imdada gelene kadar kaleyi muvaffakıyetle müdafaa etmişti. Belgradın, Budinin, Segedinin, Tamşevarın, Estergonun, Zigetvarın büyük, şanlı ve sürekli savaşlara meydan olduğu o yıllar, Türk akıncılarının Rumeli serhat beylerinin sevinç ve zafer yıllarıdır. O devrin unutulmuş kahramanlarından gelecek makalemde bahsedeceğim.

Hasan Adnan GİZ

MASKELER AŞAĞI
«En Büyük Tehlike»
nin İçyüzü
Yazan: O. S. O.
Fiatı: 30 kuruş